

Kmetijske in rokodelske novice.

Na svetlobo dane od c. k. kmetijske družbe.

Tečaj III.

V sredo 13. Velkiserpana. 1845.

List 33.

Tolazba.

Zagrinja sneg goló stoječe
V omrazu zimskemu drevó,
In starčík, glej! pred njim trepeče,
Mu beli krije las glavó.

„Zelenih spet perés števila,
Ki hude zime rop so b'le,
Ko-verne k nam se spomlad mila,
Dobóš, te cvétke zveselé;“

„In zopet tičice vesele
Bojo obiskale te spomlád,
In v tvojih veje zavetju péle;
Dozoril vnóvič bo tvoj sad;“ —

„Al kar je vzéla men' krivíca
Življenja zima — hudi čas! —
Goreče okó, cveteče lica,
Moj gosti nekda, čérni las;“

„Mladenča zlatih sanj radosti,
Perjateljstva nedolžni slad,
Vesele jasne dni mladosti —
Oh! teh ne da nam spet spomlad!“

Takó v britkosti vstríc drevesa
Zdihuje starčík, in solzé
Se v sneg cedé mu iz očesa,
Mu poka od žalosti sercé.

Glej — tú se sivčíku dozdevá,
De prot' nebesam mu drevó
Pogled povzdigniti veléva,
Na kviško oberne zdej okó:

„Bod' potolažen, tèrpi!“ v zraki
Per zvezdi zvezda mu velí,
„En časek še — in nad oblaki
Spomlad ti večnosti sledí!“
O.

Kakó bi se več turšice ali koruze pridelovalo?

(Nadalje.)

Pridni kmetovavci, ki se z pridelovanjem turšice pečajo, dobro vedó, kakó se mora z turšico ravnati, pa jim vendar bomo neprenehama resnico terdili, de turšico zgol na rokah obdelovati, ako ni pridelek práv bogat, potroškov obdelovanja ne povérne; zató hočemo ob kratkim in razložno povedati od pglavitniga orodja in tistih del, kterih je pri sejanju in obdelovanju potreba, in ponoviti se od pripravne zemlje in krajev, kteri turšici nar bolj teknejo, de se bojo vedili tisti kmetovavci po pravim ravnati, ki se mislijo turščniga pridelovanja na novo poprijeti, in de bi se po našim svetovanju pridelovanje turšice po deželi bolj rarširjevalo.

Za turšico pleti in osipati jo, je osipavno drevó nar bolj koristno. Osipavno drevó je po šegi kraja in po plemenu turšice razne postave; kjer je turšica velikiga plemena, mora tudi drevó takó napravljeno biti, de se po potrebi na globóko in na širóko vrvnati ali premikovati da. Kjer je turšica na ploh ali na ljučaj sejana, se mora, kadar je po pédi visóka, dvakrat opléti, 14 dni potem pa enkrat osuti; kjer je v verste sejana, se od 14 do 14 dni z drevesam po dvakrat obórje (opléve), takó tudi po dvakrat osúje, kadar do dveh ali treh pedí doraste. To se vé, de je tréba

za drevesam z kopálam ali z matíko popravljati. Predenj turšica cvetè, ali pa kadar je že odcvetéla, se morajo stranski odrastki, ki jih turščino stéblo na močni zemlji poganja, potergati; koristno je, če se na vsakim stebalu le po dva, k večimu trije močnejši stèrži pusté, slabi ali pankerti pa potérgajo. Po odcvetenju, ali kader se je zernje zapolnilo, je práv, turščinim stebлам verhe porézati; ti dajo dobro pičo; vari se pa ob času cvetenja po turščini njivi coklati, to ji škodje.

Gotovo je, de turšica gorkoto ljubi, de tam, kjer vinska terta rodí, tudi turšica nar raji raste; vetrovni kraji niso pridni za turščino pridelovanje. Razun vlažne ilovce se ji vsaka zemlja prileže; práv dobro ji služi debela, móčna in perhka zemlja; tudi na pešeni zemlji rada raste, ako ni preplitva. Turšica dobro donese za vsaktérim sadam; kjer zgodej dozorí, je koristno ozimino pšenico za njo (na turšičíše) sejati; tudi jarina: oves in ječmen na turšičíšu dobro donese.

(Dalje sledí.)

Rudnina na Koróškim, Krajnskim in Primorskim v létu 1844.

V Koróških rudnikih so mnogoverstne rudnine v letu 1844 pridelali, namreč: 31 centov živiga srebrá, ktero je 8 tavžent gold. verglo; 57 tavžent centov svinca, kteri je 700 tavžent

gold. vergel; 28 tavžent centov cinka, ki je bil 24 tavžent gold. vreden; 423 tavžent centov sroviga železa, katero je 1 milijon in 200 tavžent gold. verglo; 13 tavžent centov vlitiga železa, katero so za 42 tavžent gold. cenili; 535 tavžent centov premoga, kateri je bil 51 tavžent gold. vreden in 265 centov svinčenika (graphit) 223 gold. vrednosti. Iz sroviga železa so napravili: 180 tavžent centov razniga jekla, 4653 centov družiga železniga blagá, 197 tavžent kos, 5000 serpov, 2000 slamorezilnikov, 1500 ponev, 4500 centov črniga, 110 centov pa beliga pleha, in še druge železnine več. Vrednost perdelaniga železa skupej je na Koróškim več ko 4 milijone goldinarjev znesla. —

Na Krajskim in Primorskim so ravno to leto pridelali: 2974 centov živiga srebrá, katero je 740 tavžent gold. verglo; 3000 centov svinca, ki je 30 tavžent gold. vergel; 2000 centov cinka, kateri je 18 tavžent gold. znesel; 57 tavžent sroviga železa, ki je 150 tavžent gold. vredno bilo; 4400 centov vlitiga železa, katero je bilo 32 tavžent gold. vredno; 234 tavžent centov premoga, ki je 54 tavžent gold. znesel; 619 centov goluna, ki je vergel 3700 gold.; 710 centov fitrijola 532 gold. vrednosti. — Razun druge železnine so iz sroviga železa napravili: 21 tavžent centov razniga jekla, 83 tavžent kos, 13 tavžent serpov, 2175 slamorezilnikov in 467 centov cestniga oródjá. Vrednost vsiga železa, kar se ga je pretečeno leto 1844 tukej perdelalo, znese 300 tavžent gold.; vse rudnine skupej pa 1 milijon in 200 tavžent goldinarjev v srebru.

Sredstvo gosénce pokončati.

Velki vertnar Bauman na Francozkim, gosénce na drevju in drugim zelišu že več let z velikim pridam takó le pokončuje: 16 funtov drobno stolčenih saj déne v 4 vedre vode; ko se potem saje stopé, dolije še dvakrat toliko vode, de je potlej vsiga skupej 12 vedrov. S tako sajovko poškropi z škropilnico drevje in zeliša, ktere gosénce objedavajo, in do družiga dne ti merčesi poginejo. Zelenjavi pa to ne škodije, ampak potem še le bolj pogumno raste. To sredstvo jim takó dobro služi in je takó delječ znano, de dimnikarji cent po 30 — 40 kr. prodajajo. (La Dalmazia.)

Gotov pomoček zoper mravljince.

Kar časa svoj kruh jém, in se z vso ljubeznijo z mladim drevjičem pečam, nisim imel tudi jez nadležniših zopernikov, ko mravljince. Pred 3. letmi pa sim tem lakomnim merčesam eno zagodil, de morajo zdej na mojo plesati. Pa, ko ta moj pomoček brez vsiga truda ni, vprašavci S. M. ne smejo biti zmed tistih, kterim je vse pretežavno v ti reči, kar je težejiga, kakor slame okrog drevesc navezovati, kar ne pomaga, ali pa jih s čem namazovati, kar jim še škodje. — Kdor tedej mravljince, te strupene sovražnike mladih dreves, premagati hoče, naj takóle naredí: Naj si da to mojo napravo, *) katero sim v pisarnico c. k. kmetijske družbe poslal, pokazati, naj si po debelosti in številu drevesc lih takih narediti da, naj obviije nad količem z predivam, ali cunjó drevesce, naj oklene to napravo okrog, in naj vlije kolesniga mazila ali smolnjaka v grabnič do verha. Takó bo

*) Ta naprava je leséno koritice ki se okoli drevesa okléne.

stopilo jezero okrog drevesca, brez de bi se ga dotaknilo, in čez to jezero noben mravljinc preplaval ne bo; tudi drevesca okusil ne bo, če so le druge pota zaperte, po kterih bi mu to mogoče bilo. Kratkočasno je gledati, kakó razvajeni mravljinci svoje krempeljce v to smerdljivo mlako pomakat hodijo, pa jih kakor opečeni hitro umikujejo. Pa prediva ali kaj taciga ne pozabiti; de drevesce otišano ne bo, se pa raji luknja per koriscu obilniši naredí. Na jésen, ali še pred, se te korisca od drevesc poberejo, in za drugo leto spravijo. Kdor na tanjko po mojim svetu vse naredí, in čez kaki teden nemalo tega mazila perlije, bo vidil, de bi se mu lahko vsak mravljinc na njegovih takó zarvarvanih drevescih po cekini plačal. Ta naprava ni draga, in je za zmirej dobra, dokler drevesca ne odrastejo, kterim potem ta merčes veliko manj škodvati zamore. K . . . č.

Še eno vraštvo zoper kačji pik.

Gospod Dr. O. so nam naslednji dopis gospoda V. V. tehanta na Dolenskim v Novicah na znanje dati dovolili:

„V vaših „Novicah“ smo brali, de se je hrovaški gospod fajmošter čudil, de mi Krajnci ne vémo, z čim je pomagati, če gad človeka ali kako drugo žival piči. Vidiš Joža, to je roža, ki nam v taki sili vselej gotovo pomaga; tukej se po krajsko imenuje kačji pik, kakó se po nemško ali po latinsko imenuje, ne vémo; vaši botanikarji jo bodo poznali. *) Letó vraštvo se pa takó rabi: vsa roža z čebulnato korenino vred se vreže in fíolče, in v mleki ožmè; kar se tekočiga iz nje dobí, se da spiti, in trop se na rano obeže. Pretečeno leto je bila neka deklica v moji fari pičena, in ravno smo letó rožo pri rokah imeli, smo takó napravili in ni preteklo 10 minut, je sačelo iz rane tēci, noga plahneti in bela postajati; zakaj bila je že vsa plava, in sapa, ki je dekleta hotla zadušiti, je pojenjala; čez malo dni se je deklica sama prišla zahvalit, in je povedala, kakó ji je dobro to vraštvo pomagalo.“

Ta dopis nas je prav razveselil, in zopet spričuje, de je v raznih krajih veliko znaniga, kar zasluži razglaseno biti. Ko bi pač po ti poti tudi mogli gotovo zdravilo (vraštvo) zoper vgriz steklih psov zvediti! Zeliše, od gospoda V. V. „kačji pik“ imenovano, ne raste samó v gorjancih, ampak tudi po drugih gorah, je tedej lahko dobiti. Kdor ga želi viditi, naj ga v našo pisarnico, ali v Ljubljanski cesarski vert h gospodu Fleišmanu pride pogledat. Vredništvo.

Ne bo dal!

(odgovor gospodu V. V.)

V poslednjim listu ste nas za roke prijeli in obljubljeni cekin od nas terjali. Dali smo ga že davnej častitimu vredništvu **) — tode Vi ga do zdej še nište zaslužili. Kaj nam to pomaga, če pravite: „Če je Vam všeč od jeseni do prihodnje pomladi vse take jajčica poiskati in zatrěti, bote drevesa čisto ob mešičevje pripravili.“

Pervič ni res, de vselej mravljinci le na

*) Liliun martagon Türkenbundlilie, zlato jabelko.

**) To je res. Vredništvo.